

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר נחום בורובסקי שליט"א

שבת כא: בענין זמן ומקום הדלקת נר חנוכה

1. **שבת כא:**, וז"ל, "עד שתכלה רגל מן השוק ועד כמה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן עד דכליא ריגלא דתרמודאי:"

"תנו רבנן נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ אם היה דר בעלייה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו"

2. **תוס' ד"ה דאי**, וז"ל, "דאי לא אדליק מדליק - אבל מכאן ואילך עבר הזמן אומר הר"י פורת דיש לזוהר ולהדליק בלילה מיד שלא יאחר יותר מדאי ומכל מקום אם יאחר ידליק מספק דהא משני שינויי אחרינא ולר"י נראה דעתה אין לחוש מתי ידליק דאנו אין לנו היכרא אלא לבני הבית שהרי מדליקין מבפנים:

3. **שו"ע יו"ד סימן תרע"ב סעיף ב'**, וז"ל, "שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור ואם נתן בה יותר יכול לכבותה לאחר שעבר זה הזמן וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן: הגה י"א שבזמן הזה שמדליקין בפנים א"צ לזוהר להדליק קודם שתכלה רגל מן השוק (ד"ע וטור בשם התוספות) ומ"מ טוב יותר לזוהר גם בזמן הזה. ומיהו ה"מ לכתחלה אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק מדליק והולך כל הלילה ואם עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין: הגה ובלילות האחרות ידליק כמו שאר בני אדם אע"פ שלא הדליק בראשונה (מצא כתוב בשם מהרי"ל ואגודה וד"ע):"

וביאור הגר"א שם ס"ק א', וז"ל, "כתב כן לדידן דמדליקין בפנים. ב"ח ומג"א. ואינו מדוקדק לשון 'במקום הנחתה כו' דהל"ל להיפך, 'הדליקה בחוץ והכניסה כו'. ונראה בזמן הטור שהיו מדליקין בפתח הבית מכל מקום אם הדליק בפנים יצא שהרי לא עשו כדין הגמרא בלאו הכי."

4. **מגן אברהם סעיף קטן ו'**, וז"ל, "כל הלילה - בב"י כתוב דהוי ספיקא דדינא ואם כן משמע שאין לברך אבל מדסתם בש"ע משמע דעתו שיברך ורש"ל כתב דוקא עד חצות וא"כ אחר חצות אין לברך ובהגה"מ כתב כל זמן שבני הבית נעורים אפי' עד עמוד השחר עכ"ל וכן נ"ל להורות אבל אם ישנים אין לברך עליהם:"

5. **מהר"ל בספר נר מצוה עמוד כ"ז**, וז"ל, "אבל על דברי הר"י והרא"ש יש לשאול, לפי מה שפסקו הר"י והרא"ש ז"ל דכיון שאין אנו מדליקין מבחוץ אין להקפיד על שיעור זה, קשיא, דכיון דאמרינן: (שם כא, ב) נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ אם היה דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרה"ר ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו ע"כ, והרי כאשר אי אפשר לו להניח מבחוץ מניח אותו על שלחנו, ולא אמרינן כיון שאין כאן פרסומי ניסא אין כאן מצות הדלקה כלל ולא ידליק, רק אמרינן דעל כל פנים הוא מדליק. ואם כן למה לא אמרינן דאם כליא רגל מן השוק, ולא יוכל להדליק שיהיה כאן פרסומי ניסא לא ידליק. והרי סתרי אהדדי. דכיון דאמרינן, דהיכא דאין יכול להדליק מבחוץ כלל מפני הסכנה דמדליק בפנים, אם כן מזה נלמד גם כן היכא דלא הדליק עד דכליא רגל מן השוק על כל פנים ידליק אף על גב דליכא פרסומי ניסא. אלא אם נאמר שנוי דחוקה, דהיכא שאינו יכול להדליק

כגון דהוי סכנה מניח על שלחנו אף על גב דלא הוי פרסומי ניסא, וזה כיון דאי אפשר משום סכנה עקרו חכמים לתקנתם שתקנו שיניח מבחוץ ומניח על שלחנו. אבל היכא דמצי להדליק מבחוץ, רק שעבר הזמן, לא אמרינן בזה דהוי כאלו עקרו חכמים תקנתם שתקנו להדליק מבחוץ, כיון שהיה לו להדליק בזמן דאיכא פרסומי ניסא. ותירוץ הזה דחוק מאד, כי לפי הנראה הסברא היא איפכא, היכא שעבר זמן הדלקה דהיינו דכליא רגל מן השוק מכל מקום לא כליא רגל מן השוק לגמרי, ואפשר כי עדיין יש רגל בשוק שעדיין הם עוברים ושבים קצת, ואפילו הכי אמרינן דאם עבר הזמן אינו מדליק, כ"ש דהיכא דאיכא סכנה ולא יכול להדליק כלל מבחוץ דאין מדליק כלל. ועוד, היכא שלא הדליק על ידי אונס דכליא רגל מן השוק, למה לא ידליק כיון שאירע לו אונס: ונראה לומר, כי לכך הזמן עד שתכלה רגל מן השוק, כי עיקר המצוה הוא להדליק כאשר עדיין מתעסקין בעסקיהם. וזהו קודם דכליא רגל דתרמודאי מן השוק, שעדיין הולכים בני אדם לקנות. וכיון שכן, אפילו אם מדליקין מפנים, כיון שהולכים לצורך עסקיהם הולכים גם לבית חביריהם בשביל עסקא. וכאשר כלה רגל דתרמודאי, ששוב אין להם עסק בשוק, הם נשארים בביתם ואין אחד הולך לבית חבירו. לכך, היכא דכליא רגל מן השוק שוב אינו מדליק, אבל בשעת הסכנה מניחה על שלחנו:”

6. חידושי הריטב"א, וז"ל, "לא דאי לא אדליק מדליק כלומר אבל לאחר שיעור זה אינו מדליק וכתבו בתוס' שלא אמר כן אלא בדורות ראשונים שמדליקין מבחוץ אבל עכשיו שמדליקין בבית בפנים כל שעתא ושעתא זימניה הוא דהא איכא פרסומי ניסא לאותן העומדין בבית:”